

Tatjana Pregl

Ljubljana

NAGRAJENA SLOVENSKA ILUSTRATORJA

Znano je, da so v Sloveniji po drugi svetovni vojni kljub vsestransko težkim okoliščinam nastajale pomembne likovne stvaritve. Ta izjemni razvoj ilustracije je utemeljen z vsem prejšnjim ilustracijskim dogajanjem, vendar so mu leta 1945 ustanovljena Akademija za likovno umetnost v Ljubljani, razmah založništva in tiskarstva, nastajajoča zahtevnejša publika ter višja stopnja blaginje z vsemi potrebnimi družbenimi institucijami dali povsem nove razsežnosti. Ilustracija se je dobesedno razbohotila v vsebinskem in oblikovnem pomenu, z vso različnostjo v izraznosti, barvitosti in namembnosti se je iz lep-slovja in karikature razširila v učbenike, slikanice, poljudnoznanstvene izdaje, periodični tisk in v strip. Meje med ilustracijami za odrasle in za otroke se spreminjajo, pogosto celo zavestno zabrisujejo.

Obrazi vseh hišnikov se običajno mrščijo, kadar so pred njimi mladi mulci, ki govorijo o avtomobilih. Srca vseh hišnikov pa skačejo, če slišijo mlade mulce govoriti

Marjan MANČEK

Siavko PREGI: ODPRAVA ZELENEGA ZMAJA, 1976

Danes izjemno veliko število ilustratorjev, katerih delo je pogojeno z domačimi širšimi in bogatejšimi razvojnimi možnostmi, delimo v tri generacije. Tako ločimo povojne mladinske knjižne ilustratorje po generacijski pripadnosti ilustratorjev na starejšo, srednjo in mlajšo generacijo, s tem da si pri vsaki dovolimo notranje delitve po stilnih značilnostih. Vse tri po svoje utemeljujejo, razvijajo in nadaljujejo tako imenovano ljubljansko šolo ilustracije, ki je mogla nastati kot posledica dotedanjega razvoja knjižne ilustracije pri nas ter značilnosti tega časa in prostora. Če je starejša generacija, ki so ji pripadla prva povojna razdejana leta, čas graditve in napetih političnih gibanj, kljub nezavidanja vrednim možnostim za svoje ustvarjanje učvrstila temelje, iz katerih je vzknila, in če je srednja generacija in znotraj nje še posebno skupina pravljčark postavila vsa najbolj značilna izhodišča ter oblikovala razsežnosti pojma ljubljanske šole ilustracije, ga najmlajša generacija ilustratorjev razvija naprej, upoštevajoč vse njegove značilnosti ter obenem na novi stopnji likovnega znanja in ilustracijske vednosti.

Oba, v zadnjih dveh letih z Levstikovo nagrado nagrajena ilustratorja, sodita v to zadnjo generacijo, tako Marjan Manček kot starejši Marjan Amalietti.

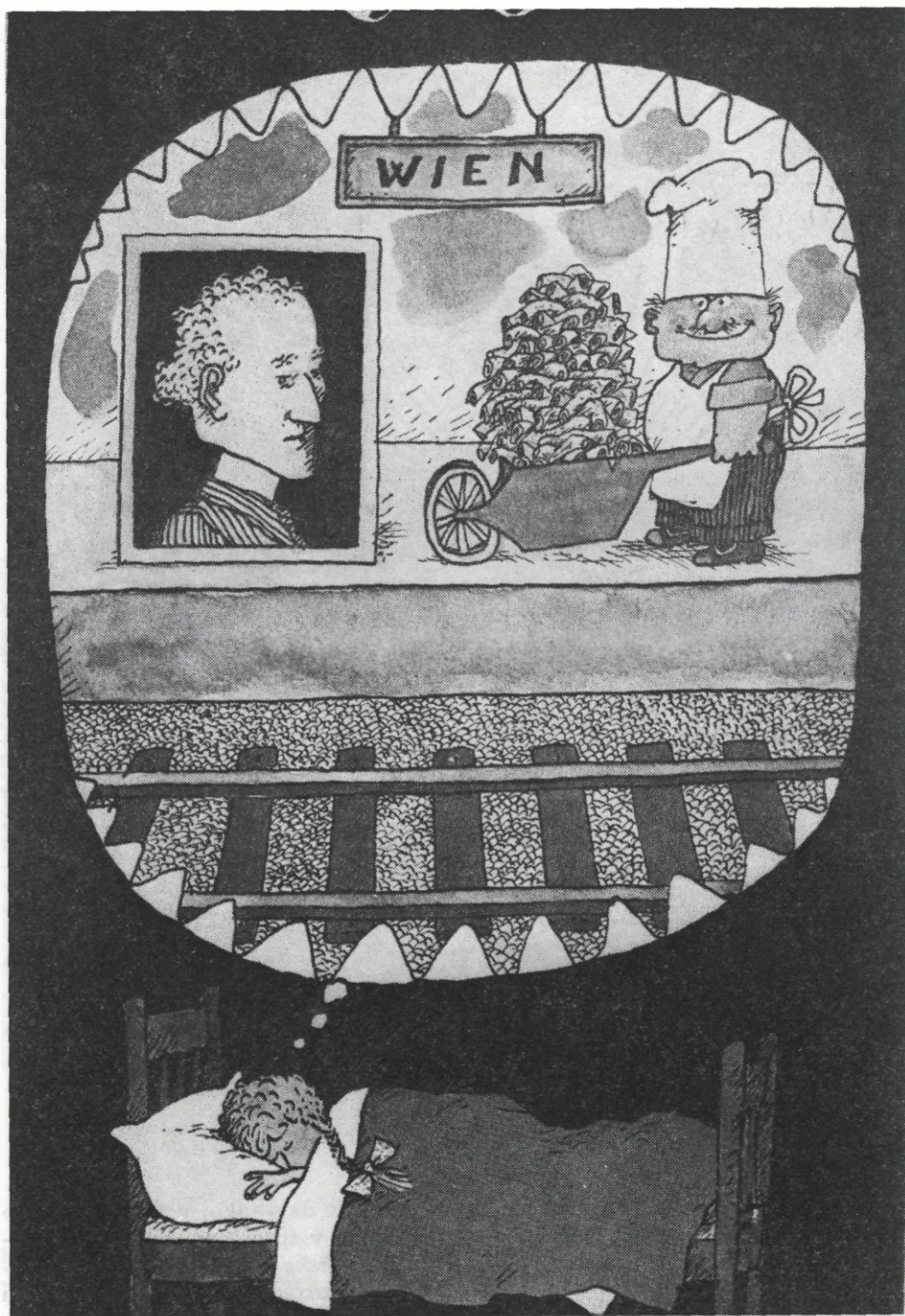
Mlajšo generacijo ilustratorjev knjig za otroke in mladino moramo namreč deliti na številčno skromnejšo skupino starejših ilustratorjev, ki so svoje izkušnje šele zdaj usmerili v to zvrst (in sem sodi Marjan Amalietti), na skupino štirih mlajših ilustratorjev, ki suvereno razvijajo osebno razpoznavne smeri po zakonih sodobnega ustvarjanja slikanic ter knjig za otroke in mladino (po leg Kostje Gatnika, Tomaža Kržišnika in Marije Lucije Stupice sodi sem še Marjan Manček) in na številčno močno skupino mlajših ilustratorjev, ki še iščejo svoj izraz.

Oba sta prejela Levstikovo nagrado za ilustracije, najvišje slovensko priznanje za tovrstno ustvarjanje, Manček za svoje delo v letu 1977, Amalietti za svoje delo v letu 1978.

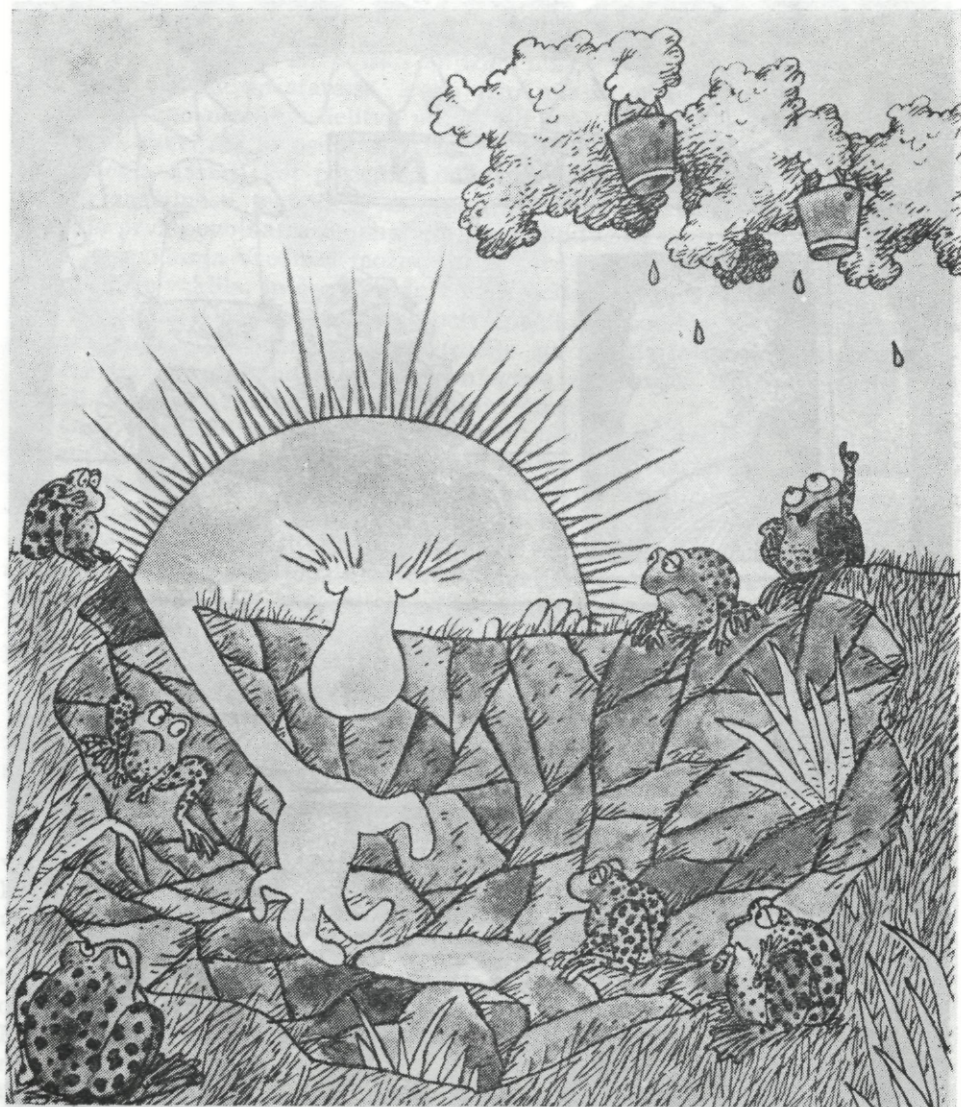
Vsekakor dober razlog, da prav njiju bolje predstavimo.

Značilnosti ilustracij **Marjana Mančka** zahtevajo, da najprej povemo nekaj več o začetkih njegove ilustratorske poti, ki se je ob študiju na filozofski fakulteti pričela prav s karikaturro in stripom. Kot karikaturist se pojavlja in uveljavlja tako doma kot v tujini, in to v časopisih in revijah, kot so: *Pavliha*, *Jež*, *Pardon*, *Reader's Digest*, *Vikkosannomat*, *Szpilki*, *Kultura* in drugih. S tem ustvarjanjem je sodeloval na številnih razstavah karikatur že od leta 1969, od Ljubljane, Beograda, Skopja in kasneje do Marostice, Zuga, Hannovra, Istambula in Pariza. Predstavljen je tudi v mednarodni antologiji risane humorja in satire *Opus International*, ki je izšla v Parizu leta 1972. Kot karikaturist je prejel dve nagradi, najprej posebno nagrado na III. svetovni galeriji karikature, ki je bila leta 1972 v Skopju, in nato naslednje leto prav tako v Skopju na IV. svetovni galeriji karikature drugo nagrado.

Redno se ukvarja z risanjem stripov in je vse od leta 1974 reden sodelavec slovenskega periodičnega mladinskega tiska. Doslej je izšlo trideset slikanic in knjig za otroke z njegovimi ilustracijami, pričel pa je tudi ilustrirati knjige za odrasle. Pri svojih knjigah skrbi sam tudi za knjižno opremo in oblikovanje celotne podobe knjige. Za to svojo zvrst ustvarjalnosti, za ilustracijo in knjižno opremo, je dobil nekaj nagrad: veliko nagrado na 2. slovenskem knjižnem sejmu v Ljubljani, drugo nagrado na mednarodni razstavi ilustracij »Zlato pero« v Beogradu, obe leta 1977, naslednje leto pa Levstikovo nagrado za leto 1977 in prvo nagrado na 23. mednarodnem knjižnem sejmu v Beogradu.

Marjan MANČEK
Eric KÄSTNER: DVOJČICI, 1977

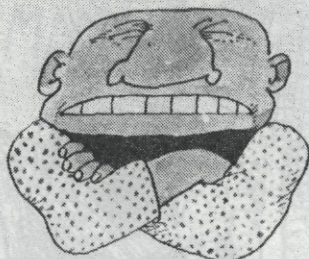
Marjan MANČEK
KDO BO Z NAMI ŠEL V GOZDIČEK, 1977

Prav ukvarjanje s karikaturjo in stripom mu je dalo takoj v začetku močno osebnostno razpoznavnost, ko ju je srečno združil v sproščeno, humorno obarvano risbo že v prvih ilustracijah v knjigi *Slovenske basni in živalske pravljice*. Slikanica *Pisano okno* je kot sestavljenka ilustracij brez besed še nastala na teh osnovah, ki pa ji je v dokončni obliki tekst pripisala Makarovičeva. Tudi Preglova *Odprava zelenega zmaja* je ilustrirana z izborom prej v *Pionirskem listu* objavljenih koloriranih perorisk, ki dajejo še slutiti zakone kon-

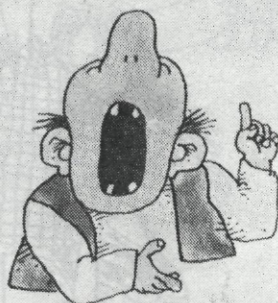
Govorili so še sodniki in meščanje:

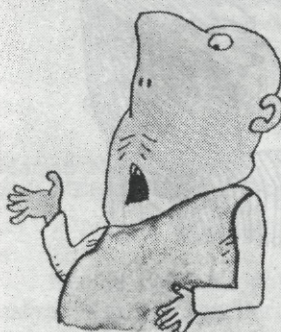
Jurček Griža,

Bošte Krevs,

Peter Štrama,

Marko Črmaž,

Miha Kisovar,

Jožman Kravopasec

in še več drugih slovečih možakov. Eni so potegnili z Gobežlom, eni z Žužnjalom.

Ne morejo se zediniti, zmešnjava je velika, srditi postajajo in eni pesti stiskajo.

Marjan MANČEK

Josip JURČIČ: KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI, 1977

Marjan MANČEK

Slavko PREGL: GENIJI V KRATKIH HLAČAH, 1978

tinuiranega načina pripovedovanja. Ta dva avtorja mikavno povezuje njuno sproščeno humorno prikazovanje sodobnega sveta mulcev in karikiranje lažne posladkanosti. Naivno hudomušno, kar malce poredno in sploh ne lepo spremljavo teksta je z izjemnim posluhom in vživetostjo v iste junake zgodbe ponovil še v črnobelih ilustracijah Preglovega *Priročnika za klatenje*. Karikirano poudarjanje v tekstu opisanih lastnosti junakov je z navidezno naivno poenostavljenostjo začel uporabljati tudi v slikanicah že z *Mojco Pokrajculjo*, kjer človeške grde in slabe lastnosti prevzamejo živali. Resda njegove ilustracije niso šolsko pravilno grajene niti dodelano izrisane, z bogato domiselnostjo in z enako pozornim upodabljanjem globokih misli in hipnih nepomembnosti pa dosega mnogo več, kar brez dvoma dokazujejo tudi ilustracije in oprema Jurčičeve *Kozlouske sodbe v Višnji gori* ter enovita zamisel, oprema in ilustracije Suhodolčanove velike slikanice *7 nagajivih*.

Sprehod je za noge
naporno potovanje,
saj se vsaka stvar
vedno zadene vanje.
Na travniku krtina
nogo mi spotakne,
v gozdu korenina
nogi se ne umakne.
Najbolj se na cesti
sprehod mi zatakne,
ko leva noga desno
naenkrat spodmakne.

Takrat z leve mama:
6 HODI Z GLAVO SINKO

Takrat z desne oče:
TO JE NEMOGOČE

Marjan MANČEK

Saša VEGRI: MAMA PRAVI, DA V OČKOVI GLAVI, 1978

Ker je dobil najpomembnejše slovensko priznanje dovolj kmalu na svoji ustvarjalni poti, preberimo vzpodbudne besede utemeljitve petčlanske žirije, ki ji je predsedoval profesor Marijan Tršar:

»Marjan Manček je v svojih ilustracijah *Kozlovske sodbe v Višnji gori* na izviren in duhovit način presadil to Jurčičevo šegavo pripoved v likovno govorico. Njegova spontana, preprosta, nestilizirana, otroško neobremenjena risba občutljivo sledi vsem pobliskom likovnih predstav, ki domiselno označujejo fizične in duhovne posebnosti junakov povesti, vrlih Višnjjanov ter njihovega grešnega kozla. Z nenavadnimi anatomskimi deformacijami njihovih zunanjih podob je toliko bolj razkril njihov značaj, njihove vrline in napake. Mančkov predstavljeni svet prepaja dobršna mera posmehljive zbadljivosti, ki pa nikoli ne zdrsne zgolj v zunanje obsojajoče karikiranje, ampak vselej ohranja pridah človeško širokega razumevanja in naklonjenosti. V vseh navidez 'negrajenih', kakor brez pomisleka na papir vrženih podobah ljudi, živali in predmetov pa čutimo likovni red in smotno kompozicijo, vselej prikrito, ne izstopajočo, ne vidno na prvi pogled. Odkrivamo Mančkov posluh za čisto likovno izrazno sporočanje, za vzpostavljjanje notranjega ravnovesja in za variacijsko igro s kontrastnimi sestavinami slike. To je iskrena, po svoji nekonformiranosti pri nas redka ilustrativna izpoved, ki je ob vsej zvestobi pisateljevemu tekstu znala ohraniti nenavadno sugestivno risarsko in koloristično avtohtonost Mančkovega likovnega izražanja.«

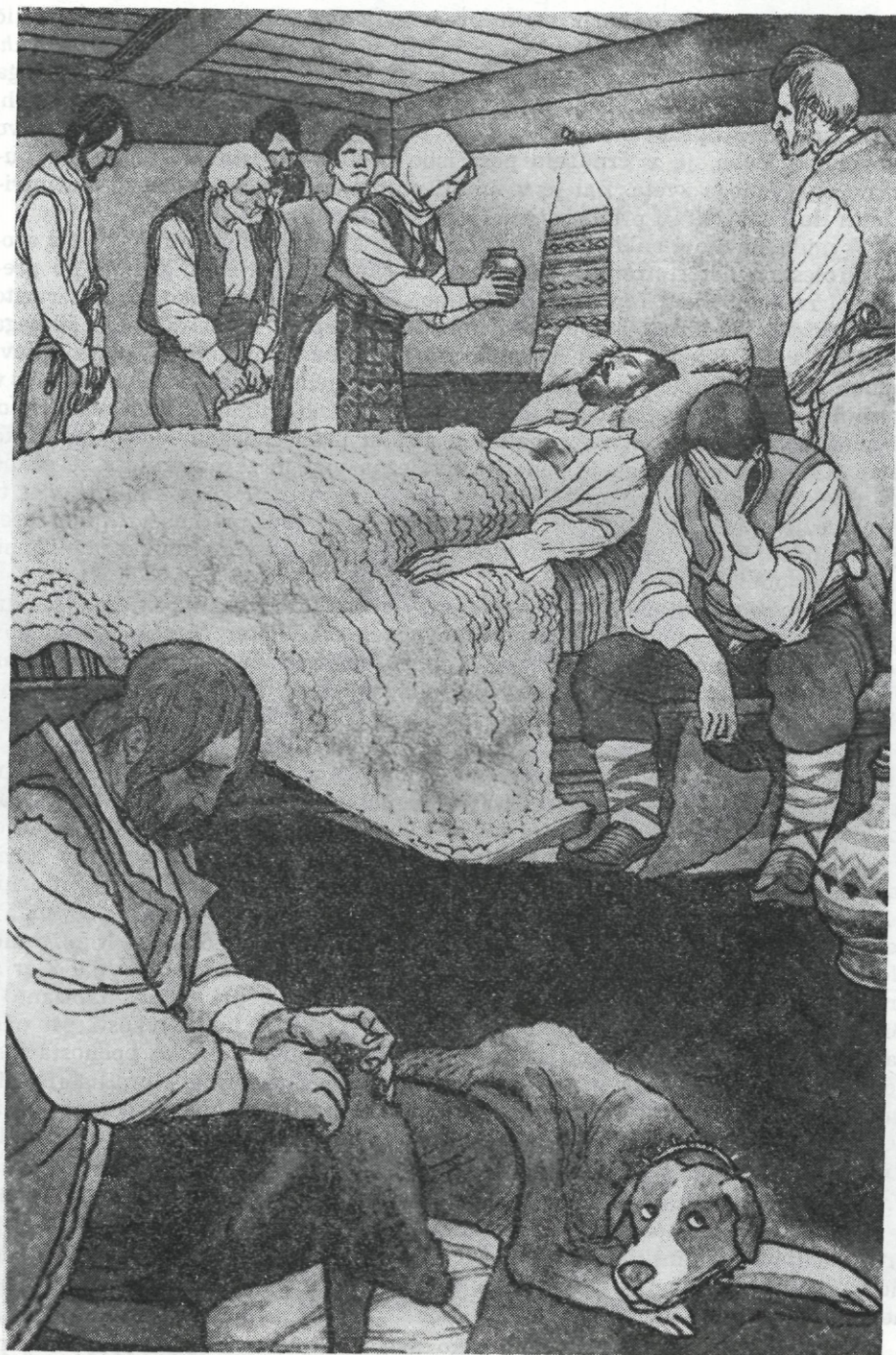
Tudi že omenjena nagrajena slikanica 7 *nagajivih* nosi mnogo teh značilnosti. Poleg likovno domiselne in občutljivo trepetave risbe je njena sugestivna moč v neukalupljenem spajanju teksta in risbe, kjer je ilustrator črke teksta ponekod prisvojil celo kot likovno izrazilo in kjer so črke naslova ritmično razmetane, pač vsakemu izmed sedmih nagajivih dečkov primerno. Domišljija, enakovredna domislicam še tako nabritega otroka, kaže v njegovi iskreni likovni interpretaciji izjemen posluš za značaj, ki se zdijo realni kljub karikirani deformiranosti njihove pojavnosti.

Likovno izkoriščeni naslovi, v katerih se poigrava z njihovo napovednostjo vsebine pesmic ali krajših tekstov, ostajajo poleg še nekaterih drugih z njegovimi ilustracijami opremljenih knjig najizrazitejša igriva domena v Preglovmu Priročniku za klatenje, *Mama pravi*, da v očkovi glavi Saše Vegrijeve in Grafenauerjevem *Pedenjpedu*. Druga njegova posebnost pa je najizraziteje predstavljena v črno-belih perorisah, s katerimi so povsem nestilizirano in kar se da otroško neobremenjeno predstavljene Vegrijine pesmice *Mama pravi*, da v očkovi glavi: to je poigravanje s tekstom kot likovno prvino. Tako domujejo pesmice ne le v glavi, temveč tudi v hiši, stolpnici, drevesu, ovci in v sanjah, pa v vodi ali kot fatamorgana beli dvorani črke pesmic, ki svoje pravo življenje živijo le v taki povezavi vsebine in ilustracije. Mar taka domiselnost, ki uporabi naslov *Na levi mama na desni oče* namesto fantovih rok, tekst pesmice pa za njegovo telo in nogi, le s tem, da na pravih mestih pridene dlani, stopala in glavo, ne kliče po najvišjih priznanjih? Prav zaradi enovitosti vsebine, opreme in ilustracij, s katero je bila knjiga ponujena sodobnemu, dinamičnosti in akcije pričakujočemu bralcu, je bila preteklo leto tudi upravičeno deležna najvišjega priznanja na mednarodnem sejmu knjig v Beogradu.

Več kot priznanja pomeni ilustratorju verjetno naklonjenost mladih bralcev, ki jim pridejo v roke knjige z njegovimi ilustracijami. Celu poljudno znanstvene slikanice, kakršna je likovna spremljava Suhodolčanovega teksta *Na kmetiji*, mu nikakor ne ogroža priljubljenosti. Nasprotno, kljub vernejšemu prikazovanju vsebine v barvni risbi, ki je nujno vezana na poznavanje obravnavane tematike, je knjižica priljubljen in kvaliteten šolski pripomoček mlajšim osnovnošolcem. Naklonjenost še mlajših otrok pa si je zagotovil s pobarvankami, kot so *Kaj boš, ko boš velik?* ali *Poba*, kjer otroci sami dodajajo barve likom, ki so upodobljeni bolj verno in manj karikirano, kot so njegove osebe sicer.

Poosebljanje človeških lastnosti, predvsem neumnosti in napak, predstavljeno z dobrodušno posmehljivo humorno risbo, predstavljajo ilustracije slovenskih basni v drobni knjižici *Podkovana žaba*, kakor tudi v obsežnejšem izboru slovenskih pesmic za otroke *Kdo bo z nami šel v gozdiček*. Obrisna akvarelna risba, ki se ne podreja ne anatomskim ne perspektivnim zakonom niti kakršnim koli drugim tradicionalnim zamislim (saj recimo sonce lahko z roko dobesedno izpije lužo!), je samosvoje, vendar povsem trdno likovno grajena.

Mnoge doslej opisanih značilnosti nosijo v sebi tudi ilustracije Kästnerjevih *Dvojčic*, le da njegov sicer izrazito figurativni svet prežarja poudarjeno sproščena humornost in šegavost, kakršno ponuja Kästnerjev svet, v katerem je vse mogoče. Svoboda, ki si jo dovoljuje pisatelj, je kot na kožo napisana ilustratorju, čeprav ni ne prvi ne zadnji prevajalec tega njegovega nenavadnega, življenjsko polnega sveta. Prepletanje črno-belih perorisb z barvnimi, obrisno akvarelnimi risbami daje občutek polnosti.

Marjan AMALIETTI
Vidoe PODGOREC: HAJDUŠKI STUDENEC, 1976

Prav s humorjem in karikiranim predstavljanjem oseb je Manček že tretjič predstavil iste Preglove junake zgodb, tokrat v knjigi *Geniji v kratkih hlačah*. Bobova potegnjena postava in zašiljeni nos, stisnjene obrvi narejeno strogega Metoda, ravnatelja šole, ki mu namerava iz ust pravkar šiniti potlačeni smeh, ali pa zmedeno opazovanje s tiskarsko barvo popackanih mulcev, za glavo manjših od Boba, je v črnobelo perorisbo prelita predstava Preglovega humorno obarvanega sveta. Žal je v knjigi objavljenih le deset izmed šestindesetih ilustracij, ki so prej spremljale tekst v *Pionirskem listu*.

V veliki Bevkovi slikanici *Peter Klepec* je Mančkov figurativni svet s svojimi groteskno deformiranimi postavami že skoraj neprijeten, kar pa po premisleku zahteva ilustrirano besedilo samo. Presenečeni smo, ko se po izrazito grdih, režečih in širokoustnih pobalinih, ki pretepajo in ustrahujejo šibkega pastirčka Petra Klepca, pred našimi očmi kot pred očmi samega Petra pojavi podoba speče deklice, preoblečene vile, ki zleknjena v nežno zeleno travo v prosojni srajčki in z venčkom v laseh izraža tolikšno milino. In kar veseli smo, ko zbežijo po pobočju stran pobalini v strahu pred čudežno močjo pastirčka Petra Klepca, s katero ga je obdarila hvaležna vila in zaradi katere se ga po pisateljevih besedah »ni upal nihče več nadlegovati«. Tudi v oblikovanju te slikanice je opaziti, kako se ne le v svetu, temveč tudi pri nas vrinjajo secesijske zamisli, kot je ujetost strani v okvir, seveda v povsem sodobno zamišljeni, izrisani in oblikovani obdelavi.

Ob koncu predstavitve Mančkovega sveta bi težko našli primernejše ilustracije, kot je spremljava Suhodolčanovega teksta *Peter Nos je vsemu kos*. Mar ni moč Mančkovega izraza poleg presenetljivih deformacij nog, rok in telesa prav v njegovih ogromnih, v nešteti različicah predstavljenih nosovih? In kje bi lahko bolje kot pri fantu s takim nazivom izživel to svojo posebnost?

Mančkov svet ilustracij, ki se tehnično zadovoljujejo poleg perorisbe le s čistimi, osnovnimi barvami, kateremu pa domišljija ne postavlja nobenih ovir, predstavlja pravzaprav šele izrazit začetek poti. Ilustratorjeva mladost in nardarjenost pa sta ob tem porok za njeno kvalitetno in samosvoje nadaljevanje.

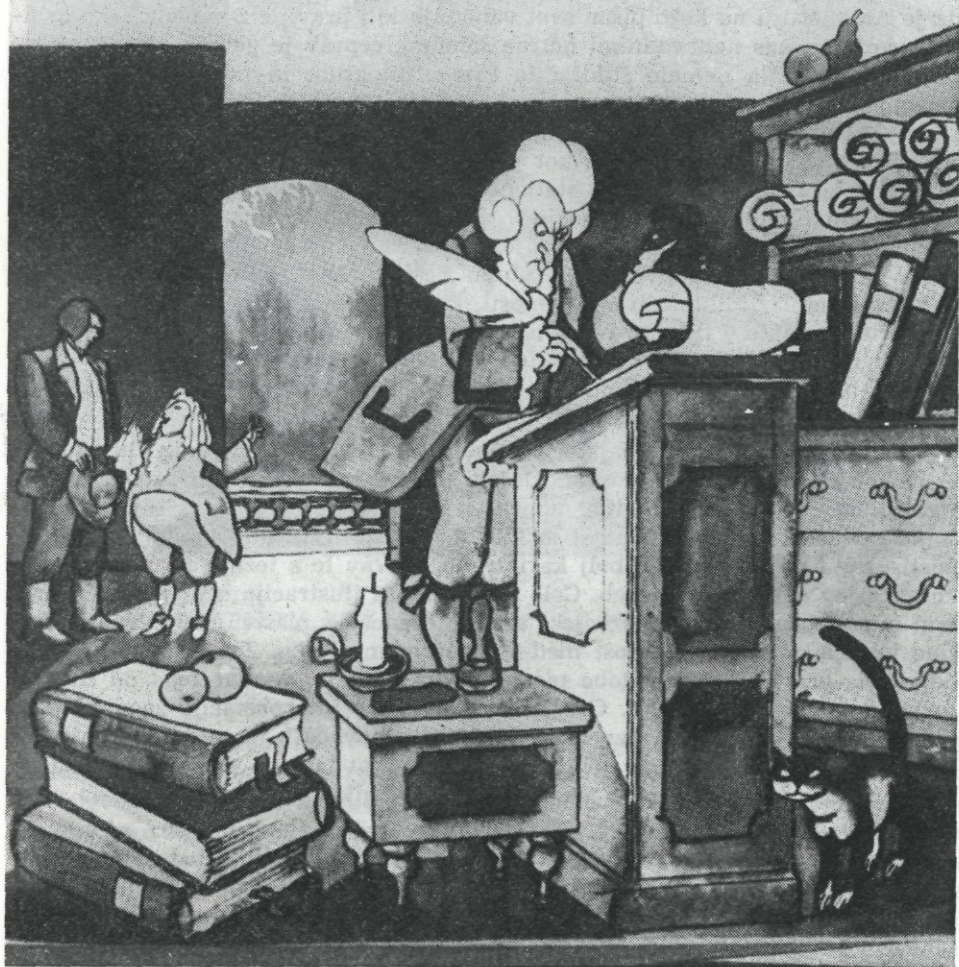
Tudi značilnosti ilustracij **Marjana Amalietija** kažejo velik vpliv kariature, s katero se je Amalietti vrsto let ukvarjal. Ilustracijska dejavnost arhitekta, oblikovalca knjig in karikaturista se je najprej preizkusila v stripih. Po nekaj poskusih, ki niso presegli poprečnosti, se mu je posrečilo v slikanici *Maruška Potepuška* »poenostaviti strip« v likovno pripoved dogajanja, kjer si predšolski otroci lahko (in si) sami izmišljajo besede, pri stripu napisane v oblačkih. Brez dvoma je tu likovno na ravni resnične inovativnosti pri nas, kajti čeprav je pod opaznim izraznim likovnim vplivom enako poenostavljene stripa brez besed v slikanici *Crazy Cowboy* Guillerma Mordilla (Harlin Quinst, Francija, 1972), je prav za *Maruško Potepuško* na mednarodnem knjižnem sejmu v Beogradu leta 1977 prejel prvo nagrado za najlepšo in enovito slikanico za otroke.

Kot ilustrator se je redneje začel pojavljati šele v zadnjih nekaj letih in je njegovo ustvarjanje morda zato toliko bolj produktivno. Nekaj ilustracij je predstavil na skupinskih razstavah ilustracij Mladinske knjige iz Ljubljane, sicer pa so objavljene v leposlovnih knjigah, ki jih je že več kot dvajset, ter nekaterih šolskih učbenikih.

Skozi njegove ilustracije diha tako misel arhitekta kot karikaturista, pa naj izzveni ta trditev še tako prozorno: njegove realistične ilustracije so arhitektonsko stilizirane, z obvladanjem perspektivne risbe išče ritem krajine in jo

šele dejal je: »Gregor, vzemi pero pa zapiši, kakor je Martin rekel!«

Minister Gregor se je kislo držal, branil se pa le ni, kar so mu veleli; zakaj cesarja se vendar vsak boji. Kadar je bilo pismo narejeno in zapečateno, pravi cesar Krpanu: »Martin, ali prodaj meni pogače in

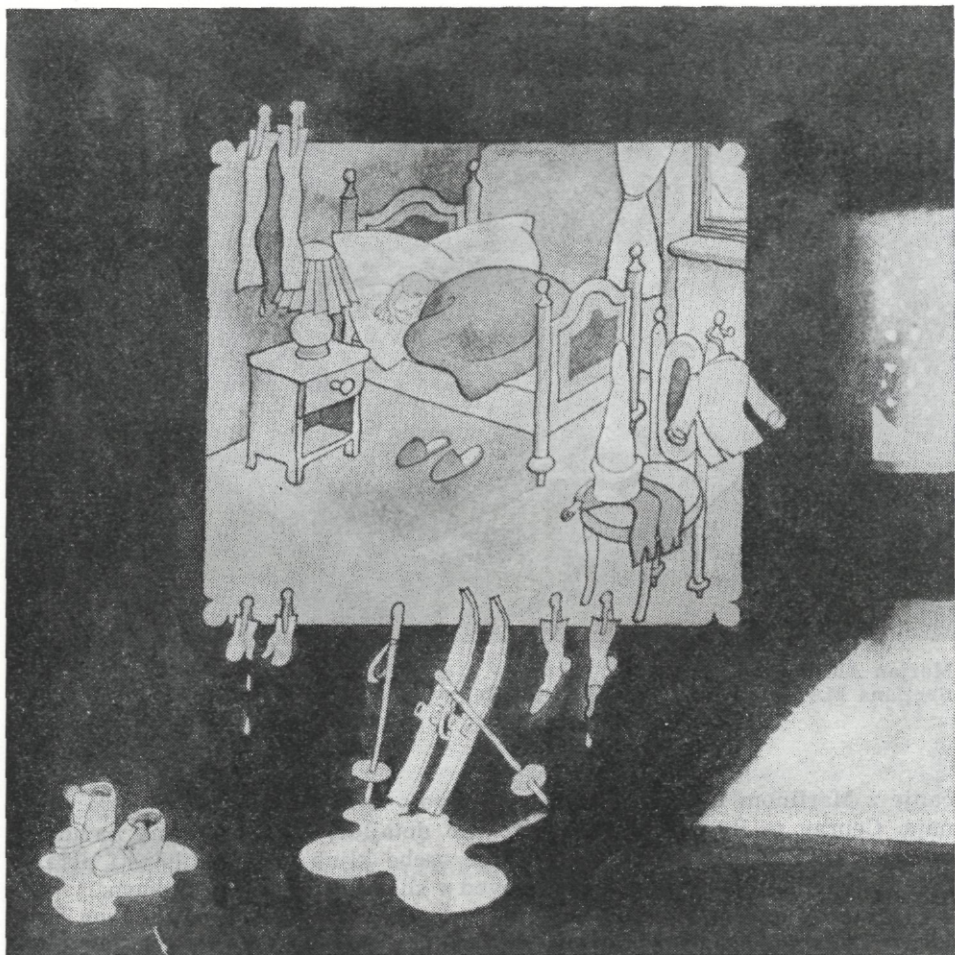
Marjan AMALIETTI
Fran LEVSTIK: MARTIN KRPAN, 1977

z barvno utvaro le pogloblja, njegova gradnja linearne in barvne perspektive je obvladano trdna. V bistvu je risar, ki v obrisno risbo nanaša barvno dopolnitev, zato nikakor ne preseneti, ko se na koncu slikanice *Potepuh in nočna lučka* podpiše »narisal in pobarval Marjan Amalietti«. Barve, večinoma akvarelne, pri njem igrajo podrejeno vlogo. So hladne, realistične, z redkimi živimi ali pravljično zasanjanimi toni, zato včasih ilustracije učinkujejo hladno, mestoma celo grobo, kjer je risba pretirano karikirano naglašena. Sicer pa mu je sposobnost za karikiranje prej škodi v dobro, saj z njo smeši naivnost, neumnost in pohlepnost ali napada prevaro in zlobo ali pa se posmehuje lažni romantiki, kar se kaže v njegovih osebah, katerih značaj je pretirano poudarjen v nevsakdanji risbi, zato gotovo niso ljubke ali hipno prijetne.

Tudi izbira literarne predloge, ki naj bi jo ilustrator prevedel v likovno videnje, često pripomore k bolj (včasih pa tudi manj) uspehim ilustratorskim rešitvam. Po tem, kako je ilustriran Podgorčev *Hajduški studenec*, bi dejali, da je Amaliettiju na kožo pisan svet vzhodnjaških pravljic z vzhodnjaško arhitekturo in za nas nenavadnimi notranjščinami, čeprav je gotovo, da je takšna izvedba zahtevala nemalo študija te tuje arhitekture in pokrajin, folklornih nadrobnosti ter celotnega eksotičnega vzdušja Orienta ob koncu prejšnjega stoletja. Ritmično ponavljanje krajine, ki se mestoma pojavlja kot plastenje zelenih ali pri poljih in hribih kot plastenje rjavih barv, umirjajo stilizirane drevesne krošnje z razpredeno statičnostjo vej. Čeprav se zdijo figure podrejene krajini, izstopajo z vso močjo v sicer smiselno zgrajenih prizoriščih, pa naj bodo to turška dvorišča, notranjosti razkošne turške hiše ali nizka, zgrbljena hišica hajduškega vojvode Koteta. Fesi, turbani, obleka, orožje, vse to daje figuram čar folklornih podrobnosti, ki se z vzorci preprog in celotnih notranjščin stapljajo v izrazito figurativno pripovednost, ne več podrejeno krajini. Ob barvnih in številnih črnobelih ilustracijah pretresljivo izstopa z zemeljskorjavimi barvnimi toni naslikana žalost ob umirajočem hajduškem vojvodi, s čimer presega svoje arhitektonsko virtuosno obvladanje prizorišč.

Zanimivo je, da v petnajstih črnobelih in petnajstih barvnih ilustracijah Suhodolčanove mladinske povesti *Deček na črnem konju* kljub prevladovanju figuralike psihološki moment v nobeni izmed številnih ilustracij ni tako močan. Zgodba o dvanajest, trinajst in štirinajstletnikih, ki nudi obilo takih možnosti, je ilustrirana mnogo bolj karikirano, čeprav le s težnjo po poudarjanju karakterjev nastopajočih oseb. Celo najmočnejša ilustracija svidenja med bratom in sestro prav v kompozicijski uravnoteženosti s platenjem zelene pokrajine umirja notranjo napetost med Primožem in Hojko. Za ljudi bi tu težko dejali, da gre za verno podobo pisateljevega videnja, vendar tega od ilustratorja tudi ni moč zahtevati. Gre za ilustratorjevo interpretacijo zgodbe, ki jo mora na svoj — likovno razpoznavni — način povedati. In s tem, ker njegovi liki niso ljubki, pristrčni ali celo solzavi ter se kot taki ne vrinjajo v misli ali sanje mladih bralcev z željo po identifikaciji, nikakor ne zgubljajo na svoji vrednosti.

Menimo, da je sinteza Amaliettijevih dotlej pridobljenih izkušenj in ustvarjenih ilustracij velika slikanica Levstikovega *Martina Krpana*. Na prvi pogled učinkuje dokaj neenotno: rahlemu priokusu arhaičnosti njegovih likov, arhitekturni pokrajini in interieru, ki se spogleduje s patino časa, pridružuje povsem moderno, skoraj stripovsko zasnovano ilustracijo boja z Brdavsom in Krpanovo zmago. Kajpak to ne preseneča, saj je Amalietti eden redkih slovenskih ilustratorjev, ki se ukvarja s stripom. Vendar postane jasno, da je bila le na ta način

Marjan AMALIETTI
MARUŠKA POTEPUŠKA, 1977

možna vnovična upodobitev *Martina Krpana*, povesti, ki je z arhaičnim jezikom nudena sodobnemu otroku. Številne prejšnje upodobitve te znane slovenske povesti so bolj ali manj ustrezale svoji dobi, in čeprav smo dejali, da bodo le stežka kdaj presežene Kraljeve ilustracije Martina Krpana, je kljub nenehnemu ponatiskovanju te Kraljeve upodobitve Levstikove povesti prav, da se je lotevajo avtorji znova in znova. Poleg smisla za karikirano dogajanje, groteskno poudarjanje obraznih mimik in značajskih gest ter popolnega obvladanja notranjščin še tako razkošnih cesarskih soban in prostranih stopnišč, izrazito izstopa prva dvostranska ilustracija. Plastenje belosive barve zasneženih hribov, ki tako po načinu kot po kompoziciji spominja na nekatere ilustracije španskega ilustratorja José Ramón Sáncheza, uokvirja začetek zgodbe, sre-

Marjan AMALIETTI

Svetlana MAKAROVIČ: POTEPUH IN NOČNA LUČKA, 1977

čanje z Martinom Krpanom, ki prenaša svojo kobilico, s kočijo cesarja z Dunaja. Čeprav je ilustracija polna drobnih detajlov, čeprav krajina navidezno prevladuje in obvladuje prostor, glavne osebe kljub svoji majhnosti nikakor niso izgubljene v prostoru. Taka napoved v slikanico pa je kaj laskava.

Težko bi kakšna vsebina bolj ustrezala ilustratorju Amaliettijevega kova, kot je humoristična pripoved Marka Twaina o *Prigodah Toma Sawyerja*. Kaj bi moglo biti zanj hvaležnejša téma, kot je nabritost doraščajočega fantiča, po vsem svetu znanega po nagajivih prigodah, po zgodah in nezgodah ob iskanju skritega zaklada ali po svoji prvi zaljubljenosti in pa vsem, kar sodi k njej, tudi povsem odraslo zaigrani ljubosumnosti? Kje bi prišla prikrita parodija lahko bolj do izraza kot v prikazovanju tedanje ameriške puritanske družbe, sredi katere se Tomu dogajajo tako nenavadne, pa vendar življenjsko verjetne reči? Ob tem, ko je vseh petintrideset poglavij opremil s naslovnimi vinjetami, v katerih je v črnobeli risbi s tušem predstavil vse glavne junake in napovedal glavne dogodivščine, se je v nekaterih izmed petnajstih barvno akvarelnih risbah izživel v pravi satiri. S kakšnim občutkom je narisal prizor v cerkvi, ko hoče mladi Tom uloviti brezskrbno muho: komaj kdo se zares zanima za duhovnikov besede, in celo pobožno tetino uho in oko bolj pozorno sledita Tomu kot duhovnikovim pridigam! Ali pa, kako duhovito je upodobljena obravnava, na kateri Tom priča pred sodiščem in na kateri se je po pisateljevih besedah »mešanec naglo kakor blisk pognal proti oknu, se prebil mimo vseh, ki so mu zastavljali pot, in izginil«, kjer pa je prav iz ilustracije vendarle razvidno, da so mu v tej družbi pot zastavljali le z žuganjem in besedami, nikakor pa s svo-

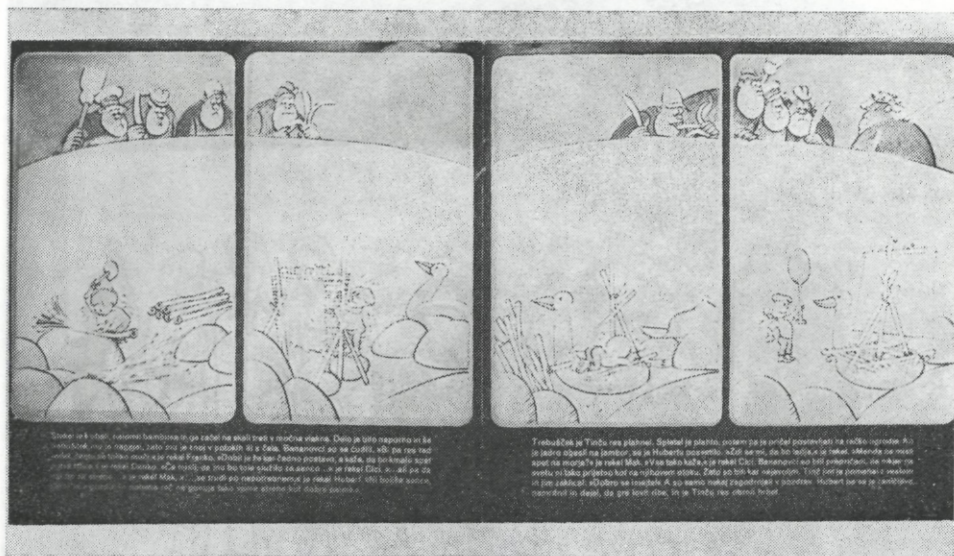
Marjan AMALIETTI

Leopold SUHODOLČAN: DEČEK NA ČRNEM KONJU, 1977

jim posebnim izpostavljanjem. Kljub nekaterim ilustracijam, ki v celoti ne sodijo v tako zasnovani koncept, bi se Amaliettijeva upodobitev te Twainove pripovedi zlahka kosala z drugimi številnimi upodobitvami po svetu.

V istem obdobju je Amalietti ilustriral še Dostojevskega *Netočko Nezvanovo* in Kólarjevega *Ulenspiegla*. Predvsem za te ilustracije mu je petčlanska žirija v letošnjem maju podelila Levstikovo nagrado. Žirija, katere predsednik je bil profesor Marijan Tršar, je ta predlog tako utemeljila:

»Ilustrativna namerjenost Marjana Amaliettija želi iz resničnega in domišljjskega sveta luščiti tiste realistične sestavine, ki dajejo likovni govorici dramatično pripovednost napetega dogajanja. Amalietti je mojster slikanja prostarih, iluzijsko globinskih prizorišč pa tudi arhitektonskih lupin, ki s svojo slogovno ustreznostjo in hkrati likovno zanimivostjo kot nekakšna odrska scena strežejo njegovim junakom. Ti so vselej poudarjeno karakteristični, kdaj pa kdaj kar karikirani, in vedno ujeti v sproščenem gibanju in akciji. Njegovo obvladanje anatomskih, kostumskih in krajinskih značilnosti mu omogoča, da poustvarja v svojih ilustracijah čisto določena doživljajska stanja, vselej prilegajoča se besedilom, ki se jih loteva. Še posebej pridejo te njegove odlike do

Marjan AMALIETTI
Ivo ZORMAN: TINČEVI DIVJI DOŽIVLJAJI, 1978

veljave v risbi, ki je prav v *Netočki* in *Ulenspieglu* dosegla enega svojih viškov: večje je izrabila bogato črtno strukturo sicer tako omejenih možnosti črno-belega risarskega odzivanja brezštevlnim oblikam in barvam njegovega vselej verjetnega pravljičnega sveta.«

Omeniti moramo še ilustracije v knjigah za odrasle bralce. Predvsem ne moremo mimo upodobitve Tolstojeve *Ane Karenine*, kjer v številnih ilustracijah prevladuje horror vacui, nakazan že v *Netočki*. Črnobela perorisba je grajena s strogimi, ravnimi potezami, le kjer je strah pred praznim prostorom manjši, poleg belih ploskev najde mesto na beli sliki tudi mehkejša obla linija. Drugačne, do robate čutnosti karikirane pa so risarske ilustracije, kakršne je narekoval Boccacciov *Dekameron*. Kot same novele tako zaradi vernega posnetka in celo rahlega pretiravanja tudi ilustracije lahko z vso polnostjo živijo le v rokah odraslih.

Ob koncu nam je ostala še slikanica *Tinčevi divji doživljaji*, ki bi lahko kot *Maruška Potepuška* ostala slikanica brez besed, če je ne bi ponudili otrokom v roke z Zormanovim besedilom. Če zaupamo otroški domišljiji, nam iz istih ilustracij povedo podobno ali čisto drugačno zgodbo. V tem je čar takih pripovednih slikanic, in prav Amalietti, ki se je s to zvrstjo uspešno predstavil tako najmlajši publiki kot tudi kritiki, bi moral večkrat prevzeti takšno nalogo.

In den letzten zwei Jahren (1979 und 1980) wurden mit dem höchsten Anerkennen für Illustrationen für Kinder in Slowenien, mit dem Levstik-Preis, Marjan Manček und Marjan Amaličti ausgezeichnet, was zu einer eingehenderen Vorstellung ihrer Arbeit Anlass gibt. Marjan Manček behauptete sich sowohl in der Heimat als auch im Ausland als Karikaturist, er zeichnet Comics, ist ständiger Mitarbeiter der slowenischen Kinderzeitschriften und es sind bisher dreissig Bilderbücher und Kinderbücher mit seinen Illustrationen erschienen.

Auch die Illustrationen von Marjan Amaličti zeigen den grossen Einfluss der Karikatur. Zuerst schuf er Comics, als Illustrator aber begann er erst in den letzten Jahren regelmässiger tätig zu werden. Seine Illustrationen durchhaucht der Gedanke des Architekten und des Karikaturisten, mit Erfolg hat er seine Erfahrungen aus den Comics in das selbständige Bilderbuch übertragen.